

Aan : Amsterdams Solidariteits Komitee Vluchtelingen ("**ASKV**")
Robin van Oene
Van : De Brauw Blackstone Westbroek N.V. ("**De Brauw**")
Betreft : Strafbbaarstelling onrechtmatig verblijf en de rol van derden in het kader van
de witwasbepaling van artikel 420bis Sr
Datum : 12 december 2025

NOTITIE

1 INLEIDING

- 1.1.1 ASKV heeft De Brauw verzocht te onderzoeken of zij en andere hulpverleners blootgesteld worden aan mogelijke strafrechtelijke vervolging indien zij hun hulpverlening aan personen die onrechtmatig in Nederland verblijven voortzetten ("**Ongedocumenteerden**"). In het onderstaande beschrijven wij de strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf in Nederland en de rechtsonzekerheid omtrent de mogelijke blootstelling aan strafrechtelijke vervolging van hulpverleners op grond van de witwasbepaling van artikel 420bis van het Wetboek van Strafrecht ("**Sr**").

2 DE STRAFBAARSTELLING ONRECHTMATIG VERBLIJF

2.1 De strafbaarstelling

- 2.1.1 Op 3 juli 2025 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de Asielnoodmaatregelenwet (de "**Wet**").¹ Onderdeel van de Wet is strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf in Nederland (de "**Strafbaarstelling**").²
- 2.1.2 Uit navolgende discussie en advies van de Raad van State is gebleken dat de Strafbaarstelling ook humanitaire hulpverlening aan vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf (de "**Hulpverlening**") strafbaar stelt. Dergelijke hulp kan onder omstandigheden worden aangemerkt als medeplegen of medeplichtigheid,

¹ Kamerstukken I 2024/25, 36 704, A.

² Middels een toevoeging van een nieuw artikel 108a aan de Vreemdelingenwet 2000; Kamerstukken II 2024/25, 36704, nr. 44. Voorgesteld artikel 108a Vreemdelingenwet:

'1. De meerderjarige vreemdeling die in Nederland verblijft terwijl hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat dat verblijf niet rechtmatig is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de tweede categorie.

2. In afwijking van het eerste lid is de vreemdeling niet strafbaar zolang de voor hem geldende vertrektermijn nog niet is verstreken.

3. Het in het eerste lid strafbaar gestelde feit is een misdrijf.

4. Artikel 108, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.'

indien de hulpverlener wist of ernstige reden had te vermoeden dat betrokkene geen verblijfsrecht had.³

2.2 De novelle

2.2.1 Op 29 augustus 2025 concludeert de Minister van Asiel en Migratie dat de strafbaarstelling van de Hulpverlening een onvoorziene en onwenselijke consequentie is van de Strafbaarstelling.⁴

2.2.2 De Minister heeft daarop een novelle aan de Tweede Kamer voorgelegd waarmee strafrechtelijke deelnemingsvormen, waaronder medeplegen en medeplichtigheid worden uitgesloten.⁵ Hiertoe is aan het derde lid van artikel 108a Vreemdelingenwet 2000 een extra volzin toegevoegd waarin is bepaald dat deelnemen aan illegaal verblijf, anders dan als pleger, niet strafbaar is (de "Novelle").⁶ Met deze explicitering beoogt de Minister, vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, elke onduidelijkheid over de reikwijdte van de Strafbaarstelling te voorkomen en te verzekeren dat humanitaire hulpverlening niet onder de werking van de strafbepaling zal vallen.⁷

3 DE NOVELLE DEKT STRAFBAARHEID VAN WITWASGEDRAGINGEN ONVOLDOENDE

3.1 Juridisch kader witwassen en onrechtmatig verblijf

3.1.1 Artikel 420bis Sr bepaalt dat het verwerven, voorhanden hebben, overdragen, omzetten of gebruik maken van een voorwerp – waaronder geld en vermogensrechten – dat (onmiddellijk of middellijk) afkomstig is uit enig misdrijf kwalificeert als witwassen.⁸ In het geval van het voorhanden hebben is niet vereist dat dit gericht is op het uit het zicht houden van het voorwerp voor politie of justitie.⁹ Er is sprake van witwassen wanneer de pleger wist of bewust de aanmerkelijke kans aanvaardde dat zijn gedragingen betrekking hadden op een uit misdrijf afkomstig goed.¹⁰ Ook kan medeplichtigheid worden vastgesteld indien een persoon handelingen verricht waarvan hij weet of bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat deze behulpzaam zijn bij het plegen van het misdrijf of de gelegenheid, middelen of inlichtingen hiertoe verschaft.¹¹

³ Zie de voorlichting van de Afdeling advisering van 28 augustus 2025 over het voorgestelde artikel 108a Vreemdelingenwet 2000 (W03.25.00207/II), p. 11-13.

⁴ Kamerstukken II 2024/25, 36 704, nr. 80.

⁵ Kamerstukken II 2024/25, 36 855, nr. 2.

⁶ Kamerstukken II 2024/25, 36 855, nr. 2. Voorgestelde toevoeging aan artikel 108a, derde lid Vreemdelingenwet 2000: 'Deelnemen aan dit misdrijf, anders dan als pleger, is niet strafbaar'. Kamerstukken II 2024/25, 36 855, nr. 3, p. 4-5.

⁷ Witwassen kent verschillende *specialis*-vormen die in dit memorandum buiten beschouwing worden gelaten.

⁹ HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2001, NJ 2014/75.

¹⁰ T&C Strafrecht, commentaar op art. 420bis Sr, aant. 12.c.

¹¹ Artikel 48 Sr.

- 3.1.2 Een Ongedocumenteerde zal net als ieder ander in zijn levensonderhoud moeten voorzien. Het is aannemelijk dat de Ongedocumenteerde hiertoe (zwart) werk zal verrichten of giften zal ontvangen. De ontvangen gelden kunnen – met een ruime uitleg van het oorzakelijk verband tussen het illegaal verblijf en de verkregen gelden – aangemerkt worden als een voorwerp afkomstig uit enig misdrijf.¹²
- 3.1.3 Het Openbaar Ministerie (het "OM") heeft in het verleden de witwasbepaling als een *catch all*-bepaling gehanteerd. In verschillende zaken heeft het OM bijvoorbeeld het standpunt ingenomen dat het voorhanden hebben en overdragen van gelden door een entiteit zonder vergunning, als witwassen moest worden aangemerkt, ook al was dat geld niet rechtstreeks afkomstig uit een misdrijf.¹³
- 3.1.4 De reikwijdte van de Strafbaarstelling en de Novelle zijn (ook ten aanzien van witwassen) niet duidelijk begrensd. Daarom bestaat het risico dat het OM een vergelijkbare redenering zal volgen en de gelden die door Ongedocumenteerden worden verdiend als afkomstig uit een misdrijf zal aanmerken.

3.2 Hulppersonen zijn mogelijk alsnog strafbaar via witwasbepalingen

- 3.2.1 Indien het OM inderdaad een dergelijke benadering zal volgen in de toekomst, is het voorzienbaar dat iemand die gelden van een Ongedocumenteerde aanneemt, door het OM wordt aangemerkt als medepleger van of medeplichtige aan witwassen. In het kader van zijn levensonderhoud en het ontvangen van Hulpverlening zal de Ongedocumenteerde mogelijk gelden aanwenden die hij heeft ontvangen tijdens zijn onrechtmatig verblijf. Hierbij kan worden gedacht aan het betalen van schoolgeld voor zijn kinderen of medische kosten.¹⁴ In dergelijke gevallen bestaat het risico dat de school of het ziekenhuis wordt aangemerkt als medepleger van of medeplichtige aan witwassen. Ook voor de rol van de bank bij een dergelijke transactie bestaat een dergelijk risico.
- 3.2.2 De rechter heeft de *catch all*-benadering van het OM tot op heden op verschillende punten significant begrensd.¹⁵ Mede gelet op de doelstelling van de Novelle is het echter in de eerste plaats aan de wetgever om de reikwijdte

¹² Vgl. HR 7 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2774, NJ 2009/94, m.nt. Reijntjes, waarin de vermogensbestanddelen waarover een persoon beschikking had door belasting te ontdoeken als voorwerp afkomstig uit enig misdrijf werd aangemerkt. Deze ruime uitleg wordt overigens kritisch benaderd in de literatuur, zie F. Diepenmaat, *De Nederlandse strafbaarstelling van witwassen. Een onderzoek naar de reikwijdte en de toepassing van artikel 420bis Sr* (Staat en Recht nr. 28), Deventer: Wolters Kluwer 2016, p. 137-152.

Een uitleg meer in lijn met huidige jurisprudentie kan het uitgangspunt aannemen dat de afstand tussen het strafbare verblijf in Nederland en het verkrijgen van salaris te groot is, vgl. HR 21 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:774, NJ 2019/219, m.nt. redactie.

¹³ Deze praktijk staat bekend als het "hawala-bankieren", zie HR 25 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3380; Hof Den Haag 7 juni 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1923 en Rb. Midden-Nederland 26 april 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:2152.

¹⁴ 'Krijgt een asielzoeker zonder verblijfsvergunning een zorgverzekering?', rijksoverheid.nl.

¹⁵ Sdu Commentaar Strafrecht, art. 420bis.

van de Strafbaarstelling en Novelle te begrenzen.¹⁶ Hoe dan ook laat de huidige benadering rechtsonzekerheid bestaan over de strafbaarheid van het gebruik van deze gelden en de betrokkenheid van hulppersonen in het levensonderhoud van een persoon die hier onrechtmatig verblijft.

4 SLOT

- 4.1.1 Hoewel de Novelle strafbaarheid van specifieke vormen van hulp aan Ongedocumenteerden beperkt, blijft een significante mate van rechtsonzekerheid in stand. Indien de wetgever wil voorkomen dat hulpverleners en andere ondersteunende (rechts)personen die betrokken zijn bij het levensonderhoud van Ongedocumenteerden niet vervolgd of gestraft kunnen worden, dient zij expliciet witwashandelingen binnen de reikwijdte van de Novelle te betrekken.
- 4.1.2 De Strafbaarstelling op zichzelf en het gebrek aan explicitering over de reikwijdte van de uitzondering op strafbaarstelling van Hulpverlening brengen overigens meer mogelijk onvoorziene gevolgen met zich mee. Zo dienen banken bijvoorbeeld op grond van de Wet op het financieel toezicht een financieel integere bedrijfsvoering te waarborgen.¹⁷ Het is voorstelbaar dat toezichthouders het standpunt zullen innemen dat het verlenen van bancaire diensten aan Ongedocumenteerden tevens niet geoorloofd is.
- 4.1.3 Voorts bestaat het risico dat het in onbruik geraakte artikel 133 Sr waarin het aanbieden van medeplichtigheid aan een strafbaar feit zelfstandig strafbaar is gesteld zal worden aangewend door het OM. Hiermee zou het OM de vraag aan de strafrechter kunnen voorleggen of het aanbieden van hulp aan Ongedocumenteerden kan kwalificeren als het aanbieden van strafbare medeplichtigheid.¹⁸ Ook het niet melden van het verschaffen van nachtverblijf aan een Ongedocumenteerde en het verschaffen van hulp bij het verkrijgen van toegang tot of doorreis door Nederland zijn mogelijk ondanks de Novelle strafbaar.¹⁹

¹⁶ Dit ter voorkoming van een verdere politisering van de rechtspraak, zie S. van Deursen, 'Constitutional gaslighting. Een rechtsstatelijke relatiecrisis', AA 2025/12, p. 814-816 en J. Mommers, 'Klimaat, stikstof en pfas: politici kunnen pijnlijke keuzes voor zich uit schuiven, maar rechters hebben die luxe niet', decorrespondent.nl, 8 december 2025.

¹⁷ Artikel 3:10 Wft.

¹⁸ In de context van Hulpverlening aan Ongedocumenteerden kan worden gedacht aan het bieden van onderdak, financiële middelen of een kop soep. In dat geval zouden ook kerken of organisaties als het Leger des Heils, die deze hulpverlening openlijk aanbieden, zich (ondanks de Novelle) mogelijk schuldig kunnen maken aan strafbaar handelen.

¹⁹ Op grond van artikel 4.40 Vreemdelingenbesluit 2000 jo. artikel 54 lid 2 Vw jo. artikel 108 Vw respectievelijk artikel 197a Sr (op grond waarvan het verschaffen van verblijf in Nederland aan een Ongedocumenteerde overigens enkel strafbaar zou zijn wanneer dit uit winstbejag wordt begaan), aldus J.W. Ouwkerk, 'Begrensde grenzen en de erfenis van Kinsa: Strafbbaarstelling van illegaal verblijf in het licht van EU-recht', DD 2025/54, p. 800-801.

- 4.1.4 Het aanmerken van onrechtmatig verblijf als een overtreding in plaats van een misdrijf neemt de rechtsonzekerheid omtrent de strafbaarheid van mogelijke witwashandelingen weg.²⁰ Desondanks veroorzaakt de Strafbaarstelling ook dan nog de nodige rechtsonzekerheid over de strafbaarheid van Hulpverlening.

De Brauw Blackstone Westbroek N.V.



Prof. dr. Roan Lamp

Advocaat | Partner

* * *

²⁰

Er is immers enkel voldaan aan de delictomschrijving van artikel 420bis Sr indien een voorwerp afkomstig is uit een *misdrijf*.